

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, o serie de oameni de știință și cultură, înțelegând importanța covârșitoare a documentelor și operelor de artă pentru studierea istoriei noastre naționale, și-au dirijat preocupările și în direcția depistării și strîngerii la un loc a acestor izvoare. În acest sens, publicăm o scrisoare inedită* a cunoscutului om de cultură Constantin Esarcu, adresată ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, în care pledează pentru înființarea unui muzeu în orașul Cîmpulung, muzeu în care să fie păstrate diverse obiecte vechi (inscripții, hrisoave, icoane etc.), lăsate în părăsire și supuse degradării și pieirii.

D-lui

D. Sturza, Ministrul Cultelor
și Instrucțiunii Publice

DOMNULE MINISTRU,

Cunoscînt solitudinea ce totdeauna ați arătat pentru păstrarea vechilor monumente, de orice natură privitoare la trecutul nostru istoric și încurajată de ultima Dv. telegramă¹ îmi permit a veni încă odată a vă face următoarele relatări:

I. Într-o serie de excursiuni ce am făcut, mai întîi singur și acum în urmă însoțit de D. Densușianu, am putut constata în Cîmpulung și în vecinătățile sale un număr însemnat de pietre cu inscripțiuni, toate interesante, și unele avînd o adevărată importanță istorică.

Aceste pietre dispar pe fiecare zi și multe dintr-însele servesc pentru construcțiuni moderne. V-aș putea cita biserici noi și însuși case particulare pentru construcțiunea căror s-au întrebuintat numeroase pietre cu inscripțiuni, pierdute astfel pentru totdeauna.

Chiar astăzi un preot bătrîn ne-a asigurat atît pe mine cît și pe D. Densușianu, că la biserica Sf-ta Marina, a existat o pisanie purtînd data de 1215.

Descoperirea unei asemenea inscripțiuni ar lămuri poate un punct important și obscur al începutului principatului român².

II. Pe lîngă frescuri, dintre care unele datează de mai mult de un secol și jumătate și care se mai păstrează pe zidurile unor biserici, sărăciei cărora se datorează conservarea lor nepermițînd, din nenorocire, a se restaura, există un număr însemnat de icoane, într-un stil bizantin foarte caracteristic. Cele mai multe din aceste icoane se află prin clopotnițele bisericilor restaurate, aruncate ca vechituri nedemne și fiind înlocuite în biserică prin picturi grosolane și fără

* Arhivele Statului, București, Fond Ateneul Român, dosar III/1885.

¹Înștiințat de eminentul nostru artist D. Mirea, cu care am avut plăcerea de a vizita toate bisericile din Cîmpulung, că un zu grav ștergea și distrugea cu cruzime picturile vechi din biserica Stei Treime, pentru a le înlocui cu zugrăveli barbare, după ce mi-am permis a da afară din biserică pe nenorocitul de zugrav m-am grăbit a înștiința despre aceasta pe D. Ministru al Cultelor, care, imediat, a trimis o telegramă prefectului dînd ordin de a opri orice lucrare și păstrînd astfel frescuri importante atît din punctul de vedere al vechimii cît și al artei bizantine.

²Pe Pisania bisericii lui Radu Negru din Cîmpulung, rezidită din temelie de Matei Basarab, se dă anul 1215 ca anul descălecării lui Radu Negru în România. În toate hrisoavele însă ale lui Matei Basarab, prin care întărește scrisorile lui Radu Negru relative la privilegiurile acordate Cîmpulungului, Matei Basarab zice că aceste hrisoave sînt din anul 1290. Sînt istorici erudiți, ca D. Hașdeu, care au simplificat chestiunea, negînd existența lui Radu Negru.

nici un caracter. Aceste icoane cîteva iscălite³ — dintre care unele ar figura cu onoare în cele mai însemnate colecțiuni de picturi bizantine din Italia — sînt expuse la o apropiată și ireparabilă pierdere și e destul să se deștepte atențiunea vreunui anticar avid și îndrăzneț ca ele să dispară în cîteva săptămîni.

III. Am găsit încă, pe la bisericile cele mai sărace și părăsite, cărți vechi importante — aruncate cu un dispreț atît mai mare cu cît ele sînt mai vechi, și care asemenea sînt fatalmente condamnate să dispară peste curînd. Aceste cărți sînt foarte interesante și din punctul de vedere al istoriei tipografiei la noi în țară.

IV. Vă voi vorbi încă, Domnule Ministru, din hrisoave vechi importante ce se află sau s-au aflat nu numai pe la orășeni, dar încă pe la țărani⁴. Puținele care au rămas sînt destinate peste curînd a dispărea și ele și a se pierde pentru totdeauna.

Actualul primar al Cîmpulungului D. Rizeanu mi-a narat că a avut în posesiune vre-o 30 de hrisoave relative la vechile privilegii ale Cîmpulungului și după cum am înțeles, unele erau anterioare de un secol epocii lui Matei Basarab.

Aceste hrisoave au fost dăruite sau încredințate vechiului prefect al Cîmpulungului, Dnu Sc. Trăsnea. În orice caz, ele nu se mai află în Cîmpulung⁵.

Dacă mi-am permis, Domnule Ministru, să vă atrag atențiunea asupra faptelor sus-expuse este pentru a supune apreciațiunei Dvs. următoarea concluziune:

Pentru a scăpa, de o pierdere ireparabilă, atîtea prețioase monumente ale istoriei noastre naționale, cred că s-ar putea lua imediat măsuri pentru a începe culegerea lor creînd aci un muzeu local.

Localul este găsit gata. Se află aci la mănăstirea din Cîmpulung o zidire veche, cu un oare-care caracter arhitectonic, care servea călugărilor de trapezărie și care, cu o foarte mică reparare, poate fi pusă cu cea mai mare înlesnire în stare de a servi de muzeu.

În puține zile s-ar strînge, cu o foarte mică cheltuială principalele obiecte de categoria celor sus enumerate și muzeul, odată înființat s-ar îmbogăți cu rapiditate deșteptînd în inimile Cîmpulungenilor amorul propriu local împreună cu dorința de a-și îmbogăți cît mai mult muzeul lor.

Însuși conservatorul muzeului mi se pare găsit gata. Cuvioșia-sa Egumenul mănăstirii, care este tînăr încă și cu multă inimă, mi se pare naturalmente indicat pentru aceasta.

C. ESARCU

Cîmpulung, 1 august 1885.

³În clopotnița bisericii St. Nicolae zidită din nou în zilele noastre în locul unei biserici de pe la anul 1400, se află mai multe din icoanele vechii biserici. Pe una dintr-însele se citește foarte lămurit numele pictorului: Șerban Diacul, un fel de Beato-Angelico. Pe o altă icoană ce am găsit într-o altă clopotniță am putut citi asemenea iscălitura pictorului: Răducanu Diaconul, fiul lui Șerban Diacul. Ar fi existat în Cîmpulung pictori ce-și transmiteau talentul din tată în fiu. Se cunoaște asemenea autorul frescelor, din anul 1713 din biserica Sft. George, care sînt foarte însemnate. El și-a iscălit numele în altarul bisericii: Manea... Noi vedem aci date ale istoriei picturii în România.

⁴Mi s-a afirmat că există o familie de țărani — al cărei strămoș ar fi purtat numele de Herzog sau ducă venit din Făgăraș — care posedă documente în pergament. Descendentul acestui Herzog este numit astăzi de către consătenii săi, Hîrțoagă.

⁵Mi s-a spus că în urmă Dnu Trăsnea le-a depus la arhivele statului. A fost astfel o norocire ca hrisoavele Cîmpulungului să cază în mîinile unui prefect luminat, ele ar fi putut să aibă o altă soartă.